

Planteproduktion

Til medlemmer af Folketinget

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
E vfl@vfl.dk
vfl.dk

23. november 2012

Nyt administrationsgrundlag for vandindvinding til markvanding

Der er behov for et nyt administrationsgrundlag for indvinding af grundvand til markvanding. Et nyt administrationsgrundlag skal langt bedre og mere intelligent end det nuværende regelsæt forene miljø- og naturhensyn med behovet for grundvand til markvanding.

Administrationsgrundlaget

God tilstand i grundvandsforekomster forudsætter blandt andet en tilstrækkelig kvantitativ tilstand, der ikke hindrer at vandløb og vandafhængige naturtyper kan opnå den målsatte økologiske tilstand. Den økologiske tilstand i vandløb afhænger af et samspil mellem tre hovedfaktorer, nemlig vandføring, vandkvalitet og de fysiske forhold.

I de danske vandplaner indgår faste kravværdier til vandføringen i vandløbene. Kravværdierne er fastsat i forhold til den upåvirkede medianminimumsvandføring. Minimumsvandføringen er den mindste vandføring på døgnbasis i løbet af et år. Den indtræffer typisk i juli eller august. Medianminimumsvandføringen er den midterste af 30 års minimumsvandføringer. Indvinding af grundvand er reguleret på grundlag af faste kravværdier til maksimal påvirkning af medianminimumsvandføringen. Størrelsen af kravværdierne afhænger bl.a. af miljømålsætningen og størrelsen af vandløbet, jf. tabel 1.

Tabel 1. Faste kravværdier til maksimal påvirkning af medianminimumsvandføringen i vandløb fra vandindvinding.

Målsætning	Type vandløb	Kravværdi
Høj økologisk tilstand	Alle vandløb	5 %
God økologisk tilstand	Små vandløb < 2 m bredde	10 %
	Vandløb > 2 m bredde (gyde-og yngelvækstvand for laksefisk eller beskyttede arter/natur)	10 %
	Øvrige vandløb > 2 m bredde	15 – 25 %

For alle vandindvindinger i et opland modelberegnes påvirkningen af medianminimumsvandføringen. Hvis den samlede vandføringspåvirkning fra alle vandindvindinger i oplandet overstiger den faste kravværdi, skal vandføringspåvirkningen reduceres. Markvanding er lavere prioriteret end indvindinger til andre formål. For indvinding til markvanding er der to virkemidler, nemlig flytning af borer og reduktion i indvindingstilladelser. Før 1. vandplanperiode blev beregnet, at der var behov for ophør med markvanding på 55.000 ha.

Uhensigtsmæssigheder ved det nuværende administrationsgrundlag

Kravværdierne er ens for alle vandløb i hele Danmark med samme målsætning og størrelse, uanset om nettonedbøren er lav (f.eks. 200 mm) eller høj (f.eks. 700 mm). Kravværdierne tager ikke højde for, at vandløb og afstrømningerne i vandløb er meget forskellige.

Regelsættet for anvendelse af kravværdierne er således, at selv om der er opnået den ønskede økologiske tilstand for de biologiske kvalitetsparametre (typisk god økologisk tilstand), skal vandløbspåvirkningen fra vandindvinding til markvanding reduceres, hvis kravværdierne til vandføring er overskredet.

Vandløbspåvirkningen fra vandindvinding til markvanding skal også reduceres, selv om det er de fysiske forhold i vandløbet, der reelt hindrer opnåelse af den ønskede økologiske tilstand for de biologiske kvalitetsparametre. Der foretages ingen vurdering af, om en reduktion i vandføringspåvirkningen vil få nogen reel effekt for biologien i vandløbet.

Regelsættet er endvidere således, at hvis et vandløb får en bedre tilstand og bliver vurderet til høj økologisk tilstand, så ændres kravværdien til maksimal påvirkning af vandføringen i vandløb automatisk til 5 pct., selv om vandløbet har opnået den høje tilstand med en vandføringspåvirkning på 10 pct. eller mere. Da vandindvinding til markvanding er prioriteret lavere end vandindvindinger til andre formål, så vil en forbedring for de biologiske kvalitetsparametre fra god til høj økologisk tilstand kunne lukke for al markvanding i et område.

Ovennævnte uhensigtsmæssigheder er en konsekvens af, at kravværdierne er faste og at der er en automatisk sammenkobling med målsætningerne for vandløbene.

Kritik af det eksisterende administrationsgrundlag

Kravværdierne til maksimal påvirkning af medianminimumsvandføringen er stort set uændrede i forhold til de vejledende kravværdier, der fremgår af Miljøstyrelsens vejledning i vandforsyningsplanlægning fra 1979. Kravværdierne er ikke funderet på et solidt fagligt grundlag. Den ny viden på området er ikke udnyttet.

Kravværdierne, der er specifikke danske krav, er meget begrænsende for udnyttelsen af grundvandsressourcen i Danmark. GEUS har opgjort den udnyttelige grundvandsressource på grundlag af bæredygtighedskriterier til ca. 6 % af nettonedbøren (Henriksen, 2007). Årsagen til, at den udnyttelige ressource er så ekstrem lav, er primært kravværdierne til maksimal påvirkning af medianminimumsvandføringen.

Kravværdierne er faste. Der foretages ikke nogen helhedsvurdering, der inkluderer vandkvaliteten og de fysiske forhold. Det er fagligt set forkert, da det er samspillet mellem vandføring, vandkvalitet og de fysiske forhold, der er afgørende for tilstanden for de biologiske kvalitetsparametre.

Det rigide og fagligt unuancerede administrationsgrundlag vil kunne medføre, at der iværksættes indsatser uden reel virkning i næste vandplanperiode.

Vandindvinding til markvanding foregår over en begrænset periode af året og størrelsen af vandindvindingen varierer meget fra år til år. I forhold til miljøtilstanden i vandløb er det

vandindvindingens påvirkning af vandføringen i vandløbene, når den er lavest om sommeren, der er relevant. Det er derfor nødvendigt at kende den tidlige fordeling af vandindvindingens påvirkning af vandføringen for at kunne vurdere den miljømæssige betydning. Modelberegning af den tidlige fordeling af vandføringspåvirkningen er imidlertid behæftet med stor usikkerhed. Der findes ingen målinger, der viser den faktiske påvirkning af sommervandføringen i vandløb fra vandindvinding til markvanding. Der er således ingen målte data, som modelberegningerne kan kalibreres i forhold til.

Anbefalinger til et nyt grundlag for den statslige administration

Et nyt administrationsgrundlag bør baseres på dokumenteret, faglig viden. Den nyeste viden på området bør inddrages.

Krav til vandføring bør fastsættes ud fra en helhedsvurdering, der også inkluderer de fysiske forhold og vandkvaliteten i vandløbene. Krav til vandføring bør fastsættes specifikt for det enkelte vandløb afhængig af forholdene der. Der bør tages hensyn til den store geografiske variation i nettonedbør og afstrømningsforhold. Derfor bør der ikke være faste krav til vandføring, der alene er bestemt af vandløbets målsætning og størrelse.

Der bør iværksættes undersøgelser, hvor markvandingens påvirkning af vandføringen måles. Modelberegninger bør kalibreres i forhold til måledata.

Måledata og feltundersøgelser er endvidere nødvendige for at belyse markvandingens reelle betydning for vandløbenes fauna mv. Der foreligger ingen dokumentation for de påståede skadelige virkninger af markvanding.

Et nyt administrationsgrundlag skal endvidere give mulighed for, at alternative og omkostningseffektive virkemidler kan anvendes i videst muligt omfang, hvor der er behov for en reduceret vandføringspåvirkning. Alternative virkemidler kan f.eks. være forbedring af de fysiske forhold i og omkring vandløbene, flytning af boringer, dybere boringer, etablering af vådområder, kunstig infiltration af overskudsnedbør eller kompensationspumpning.

Det kommunale administrationsgrundlag skal også opdateres

Behovet for markvanding varierer meget fra år til år afhængig af vejrforholdene. Tilladelser til vandindvinding til markvanding er baseret på afgrødernes gennemsnitlige vandingsbehov set over en lang årrække. Udviklingen går i retning af en skærpet administrationspraksis i kommunerne, hvor man f.eks. ikke tillader at vandforbruget til markvanding kan opgøres som et gennemsnit over en årrække. Det betyder, at afgrøderne ofte ikke kan vandes økonomisk optimalt. Der er behov for et nyt kommunalt administrationsgrundlag, der tager højde for den naturgivne variation i vandingsbehov.

Task Force Gruppe Markvanding,
Landbrug & Fødevarer samt Videncentret for Landbrug

Task Force Gruppe Markvanding repræsenterer Vestjysk Landboforening, Jysk Landbrug, Sydvestjysk Landboforening, Hedens Landboforening, Holstebro-Struer Landboforening, Ikast-Bording Landboforening, Familielandbruget Vestjylland, Sønderjysk Familielandbrug, Familielandbruget Sydvest og Sønderjysk Landboforening.